

LBRIS

We know
books

Ovidiu Popescu

**CAVALERUL
ALB
AL VALAHIEI**

LEGENDELE
HUNEDOAREI

EDITURA PENTRU ARTĂ ȘI LITERATURĂ
București, 2024

CUPRINS

Lupta de la Tapae	11
Întrecerea dintre cavaleri de la Kossovo	17
Legenda Hunedoarei	22
Ioan de la Prislop	25
Icoana Maicii Domnului de la Prislop	30
Legenda Cetăților	33
Cneazul Teodor de la Hunedoara	37
Fetele din cetatea Uroi	41
Legenda Cetății Deva - I	44
Legenda cetății Deva - II	47
Legenda băilor Vața	50
Legenda Retezatului	53

Dealul lui Suleiman	57
Legenda Pietrii Albe	60
Legenda cărbunelui	62
Iancu Corvinul și corbul	65
Streiuul	73
Legenda satului Cinciș	76
Sfântul de la Mănăstirea Negoiu	78
Umbra gorunului	83
Horea din Cinciș	87
Cavalerul alb al Valahiei	90
Dealul Fetii	99
Zâna de pe muntele Găina	109
Frumoasa din Râu de Mori	113
Legenda Jarului din Cinciș	117
Izvorul Tămăduirii	119
Legenda satului Scroafa	122
Legenda satului Curechi	125
Crima de la castel	128
Cuza la Deva	134

Legenda satului Cerbăl	141
Povestea haiducului Totu	143
Legenda fântânii de la Castel	148
Iancu de Hunedoara și lupul	154
Biserica fetelor - I	157
Biserica fetelor - II	161
Arderea Hunedoarei	165
Pavel Chinezu	170
Legenda gorunului de la Țebea	175
Dealul crucii - I	184
Dealul Crucii - II	189

Glosar

1. surle = instrumente de suflat, folosite de romani în lupte sau la festivități
2. Istru = nume antic al Dunării
3. murus dacicus = zid din blocuri de piatră și fără mortar, folosit de daci în toată lumea antică
4. metereze = întărituri pe înălțimea zidului
5. platoșă = pieptar din piele sau metal, care-l apără pe luptător de săgeți
6. sică = sabie scurtă, încovoiată, tipic dacică
7. catapultă = aruncător de săgeți
8. berbec = armă specială cu care se spărgeau porți și ziduri în luptele romanilor cu dușmanii
9. Infern = denumirea locului unde credeau cei antici că merg morții
10. Porta Ferum = Poarta de Fier a Transilvaniei
11. Scut = armă de apărare, de regulă din metal, ce se folosea pentru oprirea săgeților și pentru a proteja pieptul de lănci, spade etc.

ÎNTRECEREA DINTRE CAVALERI DE LA KOSSOVO

Nu de puține ori, turcii au călcat pământul românesc jefuind și prădând bunurile agonisite cu greu de trudnicii acestor plaiuri, de s-au săturat bieții oameni de atâta chin și jale. Era greu. Păgânii¹ n-au putut fi opriți. S-au străduit să le țină piept regate puternice, regi și împărați, dar fără folos. Ei nu aveau ce apăra. Căutau să smulgă doar gloria, nemurirea de pe fruntea sultanilor turci. Erau ei păgâni, dar și viteji neîntrecuți. Aici, la Dunăre, de regulă se poticneau. Păgânii nu puteau răzbi spre inima Europei, că le ieșeau în cale niște luptători cum alții nu erau, conduși de căpetenii vestite care aveau dragoste mare de pământul strămoșesc, de Dumnezeu cel Mare și Bun. Toată lumea îi numea *români* sau *valahi*. În fruntea lor se aflau voievozi² viteji ca Mircea cel Mare, de-i zic unii și Bătrân, sau *Stăpânul*

Românilor, cum îl numesc cronicarii turci pe Iancu, Voievodul Transilvaniei, al Valahiei și Moldovei, pe *eroul de la Hunedoara*. Pe El, cel născut și crescut aici, în cetatea de piatră a Hunedoarei, pe care turcii n-au putut-o cuceri niciodată. N-au putut uita păgânii înfrângerile pe care le-au suferit din partea marelui voievod în numeroase bătălii, de l-au numit, papa³ de la Roma și alte capete încoronate, „Atletul lui Hristos“.

În 18 octombrie 1448, cele două oști se aflau față în față, pe câmpia de la Kossovo. Sultanul⁴ Murad al II-lea i-a chemat la el pe toți beii și pe toate pașalele, pentru a se sfătui cum să ducă lupta. Murad al II-lea, întors cu fața spre Mecca, descălecă, lipindu-și o vreme fața de pământ. Își ridică mâinile spre cer, implorându-l pe Alah⁵, cu glas tare, să-I vină în ajutor, spunând: „Stăpâne atotputernic, nu nimici în fața necredincioșilor, pentru mulțimea păcatelor mele, pe acești credincioși slujitori ai tăi, ci ajută-i, dă-le lor victoria“!

Iancu, aflat în fruntea valahilor săi, de aceea fiind și supranumit „Stăpânul Românilor“, își pregăti bine soldații de luptă. Nobilii maghiari, în special cavaleria baronilor, care nu au învățat nimic la Varna, s-au mișcat după alte planuri, desprinzându-se, plini de îngâmfare și aroganță, de armata românilor.

În tabăra creștină, condusă de Iancu de Hunedoara⁶, era liniște. Se părea că victoria nu-i va scăpa lui Iancu, când, deodată, din tabăra cavalerilor maghiari se avântă în fața oștirii, fără încuviințarea Hunedoreanului,

tânărul cavaler ce purta pe scut blazonul⁷ familiei de Cilly, strigând: „Cine-i viteaz și are curajul dintre voi, păgânilor, să iasă în față și să ne măsurăm puterile?“ Iancu rămăsese fără grai. Nesăbuiința cavalerului putea să-i coste pe creștini. Sub platoșa de fier se ascundea un tânăr plăpând, la care nici tuleiele nu-i mijiră. Avea el lance, spată și scut, dar numai atât; nu avea în schimb ce-i mai de preț: minte. Pentru o așa înfruntare ar fi fost vrednic fiul lui Vlad Dracul, cel pe care marele voievod îl va ajuta să fie domn în Valahia. Dar nesăbuiința și trufia aveau să-i frângă pe creștini.

După numai câteva clipe, apărură în fața oștenilor turci un cal alb, cu un călăreț falnic. Era fiul beifului⁸ din Anatolia. Purta niște șalvari⁹ galbeni ca nisipul deșertului, o cămașă roșie ca focul, pe cap purta un turban¹⁰ alb, de mătase, iar în picioare era încălțat cu niște conduri de argint, ce sclipeau în bătaia soarelui.

Trecu ca o furtună prin fața oștenilor sultanului Murad al II-lea. Se apropie la o sută de pași de tânărul cavaler Cilly, făcu cu lancea un semn, apoi porni ușor în goană spre cavaler, care-și plecă și el lancea, cei doi izbindu-se cu furie. Lăncile se frânseră, apoi se izbiră cu spadele. Ieniser, fiul beifului, era ușor ca un fulg, în timp ce tânărul cavaler Cilly abia se mișca sub greutatea armurii. După prima lovitură, cavalerul Cilly se prăbuși la pământ. Ieniser îi puse piciorul pe piept și așteptă semnul sultanului. Acesta, plin de bucurie, arătă cu degetul mare în jos, ceea ce însemna „moarte“. Fiul

beiului îi tăie tânărului cavaler Cilly capul, dintr-o lovitură de spadă, sub privile înrozite ale baronilor¹¹ Ungariei. Zadarnic încercă Iancu să intervină, căci baronii unguri o luară la fugă, la fel ca la Varna. Iancu și cu ai lui călăreți valahi trecură Dunărea în Valahia, în timp ce baronii până la Buda nu se opriră. Acolo mințiră, trecând sub tăcere cele întâmplăte și mai ales faptul că fuseseră biruiți de Murad. Au așteptat ca Iancu să-i oprească pe turci, așa cum s-a și întâmplat.

Sultanul Murad al II-lea l-a îmbrățișat pe tânărul Ieniser, fiul begului din Anatolia, spunând: „A fost voia lui Alah. Ghiaurii¹² cei spurcați și-au trădat neamul, pe căpitanul lor cel vestit, pe Iancu Voievod, Stăpânul Românilor, și nu i-a ajutat, pedepsindu-i. Tu, Ieniser, primește în dar de la mine, pentru forța ta vitejească, acest cal negru ca noaptea, punga aceasta de galbeni și iataganul¹³ meu, drept amintire“!

Glosar

1. păgân = credincios de altă credință decât aceea creștină
2. voievod = conducător militar la români
3. papă = șeful bisericii romano-catolice
4. sultan = împărat la musulmani, la turci
5. Alah = Dumnezeu la turci, la musulmani
6. Iancu de Hunedoara = conducătorul românilor, politic și militar
7. blazon = însemn distinctiv al unui nobil, cavaler sau rege
8. bei = căpetenie la turci
9. șalvari = pantaloni de mătase la turci
10. turban = căciulă la turci
11. baron = titlu nobiliar
12. ghiaur = turcii îi numeau așa pe toți cei care nu credeau în Alah
13. iatagan = pumnal turcesc

LEGENDA HUNEDOAREI

Ca multe alte așezări, Hunedoara își are povestea sa. O poveste izvorâtă din lacrimi și durere, din chinurile oamenilor acestor locuri, care și-au apărat vetrele și credința lor cea dreaptă de călcătura pintenată a cotropitorilor veniți din cele patru vânturi.

Din tradiția oamenilor de la deal, adică a delărenilor (ghelărenilor), numele așezării de la poalele dealului Sânpetru, numele orașului, ascunde un strigăt al celor care s-au opus pătrunderii păgânilor aici unde au sălășluit dintotdeauna cnezii valahi¹.

Se spune de către ăi bătrâni că atunci când au poposit pe aici hoardele lui Arpad², românii au pus mâna pe arcuri, și-au ascuțit săbiile și s-au luptat cu înverșunare împotriva feudalilor³ maghiari. Au rămas de pomână vitejia și curajul de care au dat dovadă vitejii cetei conduse de cneazul Stoian din Cinciș, care au apărat cetatea de pământ a românilor ce închide drumul spre zăcămintele de fier din munții „Poiana Ruscă“.

Regatul apostolic maghiar ducea mare lipsă de metal și de meșteri iscusiți în făurirea de arme. Au atacat ungurii din vale, căutând să străpungă meterezele, dar n-au reușit să frângă brațele vâjnoase ale românilor. Și totuși, s-a produs neprevăzutul. Pe la spate, dinspre deal, au pătruns în cetate călăreții unguri. Acolo erau ostașii lui Stoian, care căzură prinși în mâinile dușmanilor. Stoian cu ai lui n-au putut scăpa din prisoare. Se aflau înconjurați din toate părțile, fără hrană și apă, puțini la număr, până ce au fost biruiți. Au fost puși în lanțuri și supuși chinurilor ca să se lase de credința lor, dar fără folos. I-au ars cu fierul roșu, dar nu au trădat. Strigau că nu se lasă înduplecați și nu trec la credința papistășească⁴. Au fost închiși în închisoarea cetății, de unde se auzeau strigăte „Ne doare! Ne doare, păgânilor!“ Delărenii care trudeau pe lângă cetate auzeau din valea Zlastului strigătele de durere. De atunci, i se spune locului acestuia „Nedoara, nedoara!“ Adică, locul durerii. Iar cei care treceau pe acolo s-au obișnuit să-i spună până azi Nedoara, adică, Hunedoara.